

Anita Havdal

Mobbings framstilling i ungdomslitteratur

Bullying in literature for juveniles

Bacheloroppgave i LGU13002 Pedagogikk og elevkunnskap 4
(1-7)

Mai 2019

Anita Havdal

Mobbings framstilling i ungdomslitteratur

Bullying in literature for juveniles

Bacheloroppgave i LGU13002 Pedagogikk og elevkunnskap 4 (1-7)
Mai 2019

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet
Institutt for lærerutdanning

Sammendrag

Denne bacheloroppgaven tar et dypdykk inn i ungdomslitteraturen, og hvordan den framstiller mobbing. Dette med utgangspunkt i problemstillingen «hvordan fremstilles temaet mobbing i ungdomslitteraturen, og hvordan kan man bruke litteratur som dette i undervisning?». I forkant av tekstskrivingen har jeg lest en rekke ungdomsbøker samt snakket med en bibliotekar for å finne to bøker som representerer ungdomsromaner om mobbing godt. Valget falt på *Lars er LOL* av Iben Akerlie (2016) og *Kampen mot superbitchene* av A. Audhild Solberg (2014), dette fordi de hadde store likhetstrekk til andre bøker i sjangeren, samt at de var svært populære bøker blant barn og ungdom. Teksten ser på disse bøkene i sammenheng med teori om ungdomslitteratur, hva ungdom ønsker seg av litteratur og litteratur om mobbing. Bøkene passer godt inn i sjangeren sin og svarer godt til hva ungdom ønsker av en bok. Når det kommer til tematikken viser bøkene to ulike former for mobbing, indirekte og direkte mobbing, samt at de viser mobbingen fra to forskjellige synspunkt; mobberen og mobbeofferet. Videre tar teksten opp hvordan litteratur kan brukes i undervisningssammenheng, først ved å se på bøkene egenverdi for så å se på hvordan man kan jobbe videre med dem gjennom litterære samtaler.

Summary

This bachelor thesis takes a deep dive into juvenile literature and how it presents bullying. Based on the research question “How is bullying presented in juvenile literature and how can literature like this be used in teaching?”. Prior to writing this thesis I read a lot of books and talked to a librarian to find two books that represents the diversity of novels for juveniles well. In the end I chose *Lol Lars* (original: *Lars er Lol*) written by Iben Akerlie (2016) and *Me vs. The Monster Girls* (original: *Kampen mot superbitchene*) by A. Audhild Solberg. I chose these books because they had great similarities to other books in the genre and because the books were popular among children and juveniles. This thesis looks at these books alongside theory about juvenile literature, what juveniles look for when they want to read and theory about bullying. The books fit well into the genre and answers well to what juveniles want to read. When it comes to the theme the books show two different types of bullying, direct and indirect bullying. They also show the bullying from two different points of views, one from the bullies point of view, and one from the victims. After this the thesis describes how literature can be used in teaching, first by looking at the books value on their own and then how one can go deeper with literary conversations.

Innholdsfortegnelse

Sammendrag	1
Summary	1
Innledning.....	3
Tema og problemstilling	3
Teori	4
Ungdomslitteratur.....	4
Den samtidsrealistiske ungdomsromanen	5
Barn og unge som lesere	6
Mobbing	8
Analyse og drøfting	8
Lars er LOL.....	8
Kampen mot superbitchene	10
Sammenligning.....	11
Skjønnlitteratur i skolen	15
Avslutning	21
Litteraturliste	22

Innledning

Tema og problemstilling

I denne teksten skal jeg se nærmere på ungdomslitteratur, eller mer bestemt fortellende prosa for ungdom. Dette er en sjanger som jeg synes er svært interessant og som tar opp mange viktige tema som er svært relevante i barn og unges liv. Flere av disse temaene kan også være vanskelige å snakke om, og jeg tenker derfor det kan være fint å bruke bøkene som inngang til dette. Og det er i hovedsak nettopp dette denne teksten skal handle om. I denne omgang har jeg valgt å se nærmere på temaet mobbing med utgangspunkt i problemstillingen «hvordan fremstilles temaet mobbing i ungdomslitteraturen, og hvordan kan man bruke litteratur som dette i undervisning?». Jeg kommer til å ta utgangspunkt i to romaner som jeg mener representerer mangfoldet av bøker i denne sjangeren godt. Teksten kommer i hovedsak til å være inndelt i to deler; først en analyse- og drøftingsdel hvor jeg ser på romanene hver for seg for så å sammenligne dem. etterfulgt av en drøftingsdel hvor jeg ser på hvordan romaner i denne sjangeren kan brukes i undervisningen på skolen. I tekstens første del vil jeg foreta en tematisk sammenligning av de to bøkene, en naturlig del av dette vil være å se på bøkens komposisjon, altså hvordan historiene blir fortalt.

De bøkene jeg har valgt å sette søkelys på i denne teksten er *Lars er LOL* (Akerlie, 2016) og *Kampen mot superbitchene* (Solberg, 2014). Før jeg bestemte meg for å velge akkurat disse to bøkene leste jeg flere ungdomsromaner som omhandler mobbing, samt snakket med en bibliotekar om hvilke bøker som tar for seg dette temaet som var populære i den aktuelle aldersgruppen. Valget falt på disse to bøkene fordi jeg synes de representerte mangfoldet av lignende romaner godt, samtidig som at dette begge er bøker jeg gjentatte ganger har hørt om og sett i hendene på elever i egen praksis. Mener derfor at disse bøkene er svært aktuelle. I tillegg synes jeg disse bøkene er svært interessante og sammenligne da den ene fortelles fra mobbeofferets perspektiv og den andre fra mobberens, samt at de beskriver to ulike former for mobbing. Dette og mye annet går jeg grundigere inn på i drøftingsdelen og bøkene.

Lars er LOL (Akerlie, 2016) handler om Amanda som har gledet seg til å begynne på skolen etter ferien, da skal de nemlig være faddere for de nye førsteklasingene. Men alt går ikke slik Amanda hadde sett for seg, i stedet for å få en søt, liten førsteklasing som fadderbarn blir hun fadder for den jevngamle Lars med Downs syndrom. Amanda og Lars blir venner, men da Lars er den mest ukule personen man kan være venn med blir det derfor svært

viktig for Amanda at ingen finner ut om vennskapet deres. Så når alt rakner og hemmeligheten hennes nesten treffer offentligheten deler Amanda noen lite flatterende bilder av Lars med to av jentene i klassen, Anna og Christina, som har laget en blogg hvor de henger ut Lars. Dette resulterer i at bildene blir vist fram under en presentasjon for hele klassen og Lars blir ydmyket foran alle. Amanda blir nå satt i en situasjon hvor hun må finne ut om det er viktigst å bli likt av de kule i klassen, eller å bli likt av seg selv.

Kampen mot superbitchene (Solberg, 2014) handler om tolv år gamle Anne Bea, hun er en av de minst populære i hele sjuende klasse, hun er svært lys og ser veldig dårlig, og de andre i klassen kaller henne blind og albino. Handlingen av boken finner sted i det man skal gå i gang med forberedelsene til den årlige talentkampen. Anne Bea er egentlig svært god til å synge, spesielt i forhold til den superpopulære Thea som skal synge sammen med skolens kuleste band, Føkk Justin. Anne Bea, bestemmer seg sammen med bestevennen sin Lars og den kule tanten sin at det er på tide å stå opp mot mobberne sine og melde seg på talentkampen. Med en iherdig innsats og litt overtalelse greier de å samle sammen en gjeng fra skolen og starte sitt eget band som de velger å kalle The Dark Horse, som kan bety outsider. Sammen aksepterer de altså hvem de er og sammen går de opp på scenen og vinner hele talentkampen, samtidig som de greier å gjøre noen store omrokkinger i sjuendeklassens popularitetshierarki. Dette er første bok i en serie på tre bøker.

Før jeg går inn i tekstens analyse og drøftingsdeler vil det først komme en teoridel hvor jeg tar en gjennomgang på hva ungdomslitteratur er og hvordan barn i denne alderen er som lesere, jeg kommer også til å skrive litt om hva mobbing er og ulike former for mobbing.

Teori

Ungdomslitteratur

Ungdomslitteratur er en samlebetegnelse for all litteratur som er skrevet med ungdom som målgruppe. Man avgrenser derfor ofte dette til litteratur for tenåringer, gjerne med størst fokus på lesere i ungdomsskolealder. Likevel vil man ofte finne lesere som befinner seg i målgruppen både over og under den alderen (Slettan, 2014, s. 9). Man kan definere ungdomstiden som en overgangsfase mellom det å være barn og det å være voksen. Denne tiden er lang, og ungdom på samme alder vil ofte være svært ulike, det er derfor vanskelig å definere målgruppen ut ifra en bestemt alder (Slettan, 2014, s. 10). Når man snakker om ungdomslitteratur regner man det som del av barnelitteraturen, man bruker derfor begrepet ungdomslitteratur for å synliggjøre den avgrensede målgruppa innenfor barnelitteraturen

(Slettan, 2014, s. 9). Som nevnt er ungdomslitteratur en samlebetegnelse for all litteratur som er skrevet med ungdom som målgruppe, det må derfor presiseres at det i denne teksten kun blir fokusert på romaner, eller fortellende prosa for ungdom, og det er denne sjangeren jeg mener når jeg videre i teksten referer til ungdomslitteratur.

Den samtidsrealistiske ungdomsromanen

Innenfor ungdomslitteraturen finner man den samtidsrealistiske ungdomsromanen. Dette er romaner som gjenspeiler den verden vi lever i. Dette betyr ikke at historiene er sanne, men at de kunne skjedd (Nes i Slettan, 2014, s. 30). For å forsterke det enda mer er det også ofte med gjenstander og ting i fortellingene som er viktige i ungdoms liv, som for eksempel sosiale media og mobiler (Larsen, 2018, s. 135). Dette er ofte ting som ikke har noen spesiell annen funksjon i teksten enn å gjøre den mer realistisk (Nes i Slettan, 2014, s. 30). Her er det også en risiko, siden dette er ting som er i stadig utvikling, likevel er nok godene større enn ondene her, da bøker som ikke inneholder slike ting, fremstår som utdaterte (Nes i Slettan, 2014, s. 38).

Det mest typiske for ungdomslitteraturen og den samtidsrealistiske ungdomsromanen er at de formildes gjennom et ungdomsperspektiv, de setter leseren inn i rollen som ungdom, og de følelsene som hører med. Tekstene handler som oftest om ungdom, men dette trenger ikke å være en absolutt fasit, det viktigste er at tekstene appellerer til de følelsene som det å være ung innebærer (Slettan, 2014, s. 12-13). I de fleste tilfeller hvor hovedpersonen i teksten er ungdommen er det som oftest også denne personen som forteller, og handlingen blir ofte fortalt i presens. På denne måten kommer man tett på personene i historien og man føler man er tilstede i handlingen (Slettan, 2014, s. 13). Siden det er ungdommen selv som forteller gjør også dette at språket blir mer ungdommelig, noe som gjør det mer gjenkjennelig for leseren. (Larsen, 2018, s. 135).

Om vi videre går over til tematikken i ungdomsromanene er identitetssøking og livsmestring viktige holdepunkter (Slettan, 2014, s. 22). Vi møter ungdom i en modningsfase, et sted mellom barn og voksen, i en slags løsrivelse, på leting eller hvem de er (Andersen et al., 2012, s. 208). I tillegg til dette setter ofte ungdomslitteraturen fokus på noen av de vanskelige temaene, som skilsmisse, mobbing, omsorgssvikt, angst, krig osv. (Larsen, 2018, s. 137). Disse temaene blir ofte tatt opp på en hverdagslig måte, gjennom episoder som på avstand kanskje ikke oppfattes som de verste, men for hovedpersonen er det kjempealvorlig. Dette er typisk for det man kaller den samtidsrealistiske ungdomsromanen, at alvoret er stort. Samtidig er det viktig å nevne at selv om situasjonene er kritiske kommer ungdommene i

historiene seg gjennom dem, ofte også klokere (Nes i Slettan, 2014, s. 29). Vi følger altså hovedpersonen gjennom ulike utfordringer, konflikter, kriser og prøvelser som lærer dem noe nytt om seg selv eller om verden (Nes i Slettan, 2014, s. 31).

Det er også noen gjengående trekk i ungdomsromanenes komposisjon. I barnebøker snakker man ofte om en hjem-borte-hjem-struktur. Her starter fortellingen hjemme, hovedpersonen møter deretter på et problem, noe som sender han eller hun ut på en reise. På denne reisen løser personen problemet og han/hun kan reise hjem igjen (Birkeland & Mjør, 2012, s. 50). Dette er også en struktur man kan finne i ungdomsromaner, men da i en litt annen form. Her trenger ikke hjemmesituasjonen og reisen å være konkrete, de kan like gjerne representere personen selv og en indre reise. Personen kan frivillig eller ufrivillig forlate dens nåværende posisjon eller sammenheng, for eksempel i familien eller vennegjengen og må finne veien til en ny sammenheng. Bøkene er gjerne også fortalt kronologisk, mens ting skjer, men av og til vil man også møte noen tilbakeblikk (Nes i Slettan, 2014, s. 32).

Barn og unge som lesere

Vi mennesker har ulike preferanser når det kommer til hvilke bøker vi leser, disse preferansene er i stadig utvikling, fordi vi også utvikler oss som lesere. Derfor vil hvilke bøker som appellerer til oss også variere gjennom livet. Som nevnt tidligere ser man på ungdomslitteraturen som en egen avgrenset del av barnelitteraturen. I denne delen av teksten vil jeg derfor så nærmere på forskjellen mellom hvilke preferanser barn og unge i de ulike aldergruppene har. Dette for å vise hvilke endringer som skjer i overgangen mellom barn og ungdom og for å poengtere hvor viktig det er å vite om denne overgangen. Når jeg senere i teksten skal analysere to ungdomsbøker, vil jeg også se nærmere på om innholdet i dem samsvarer med det jeg skriver i denne delen.

Når barn begynner på barneskolen skjer det en stor endring i livene deres, de tas ut fra de kjente rammene med hjemmet og familie, og plasseres i en helt ny verden med nye regler og nye voksne. Dette åpner for en nysgjerrighet i barnet, en nysgjerrighet til å utforske en helt ny og utvidet verden (Appleyard, 1991, s. 58). Et nyttig verktøy for å kunne få innsikt i denne nye verden er å kunne lese, gjennom lesing får barnet mulighet til å samle og organisere informasjon om den og dens regler. Men i tillegg til å være en aktivitet hvor barnet lærer om verden rundt seg, er den likest viktig for barnets ønske om å utforske sin egen identitet. Man ser at for barn i alderen 7 til 12 år, er heltene eller heltinnen viktige personer i litteraturen. Det er viktig for barnet å sette seg inn i rollen som helt, en person som greier å komme seg ut av,

og å løse problemer i den verden de lever i. En verden som barnet igjen mer eller mindre ubevisst sammenligner med sin egen (Appleyard, 1991, s. 59). Vi ser altså at barn i denne alderen liker eventyrlige bøker hvor helten møter farer som han på mer eller mindre fantastiske vis kommer seg gjennom (Appleyard, 1991, s. 60). Når barn entrer denne nye verdenen, kan dette virke skummelt og faretruende på mange. Dette kan være en stor grunn til at barna liker nettopp denne typen bøker fordi de blir beroliget av dem. De ser at selv om farene kan virke store og skumle, er det alltid en måte og bekjempe dem på (Appleyard, 1991, s. 63). Det er også et viktig aspekt at barn i denne alderen ofte har en veldig bestemt måte å se på godt og ond på, det gode vil alltid seire for de som er gode. Det at ting ender dårlig for en snill og god person kan derfor være umulig for dem og forstå, en bok hvor helten ikke seirer vil altså være utenfor deres kognitive aspekt (Appleyard, 1991, s. 64).

Barn i alderen 7-12 år ser på jeg-et som én, men ofte når de går inn i en tenåringsfase begynner de å skille det indre og det ytre jeg-et fra hverandre. Det indre jeg-et representerer tenåringen eller ungdommens indre tanker og den delen av en selv som ingen andre kjenner. Mens det ytre jeg-et er det jeg-et som ungdommen har konstruert for å vise verden. Man kan derfor si at tenkeren i personen begynner å komme fram her. 7-12 åringene ser gjerne kun den verden de lever i her og nå, og den måten som ting utspiller seg på som den eneste måten det kan skje på. Når de går inn i ungdomsperioden derimot begynner de å se at det er andre muligheter, de slutter og se på verden som et her og nå, til å begynne å tenke på det som fortid, nåtid og fremtid. Og de begynner å se at hendelser kan få ulike utfall, og at hva de selv og andre gjør kan påvirke dette utfallet. Dette gjør også at de blir i stand til å se ting fra andre personer sitt perspektiv, og ikke bare sitt eget (Appleyard, 1991, s. 97). I motsetning til bøker for barn er ikke ungdomsbøker basert på at det gode alltid seirer, og en uskyldig verden. Ungdomsbøkene introduserer nye temaer som død, synder, fordommer og det gode og onde blandet i en og samme person eller hendelse. Når man spør ungdom om hvilke bøker de liker er det gjerne tre ting som fremstår som viktige faktorer; de vil kunne identifisere seg i personene og historiene, de ønsker at historiene skal fremstå som realistiske og de vil at bøkene skal få den til å tenke. I motsetning til de yngre barna hvor de identifiserte seg til helten og dens handlinger helt ukritisk, er det altså viktig for ungdom å få muligheten til å tenke gjennom og evaluere handlingene og resultatene av dem. Alt trenger ikke lenger å stå svart på hvitt i bøkene, det er likeså viktig å kunne reflektere rundt det som ikke står der (Appleyard, 1991, s. 100-101). Vi ser altså at tenking og følelser spiller en mye større rolle i ungdomsbøkene enn hva det gjorde i bøkene for de yngre barna.

Mobbing

Siden jeg videre i teksten skal analysere hvordan to ungdomsbøker fremstiller mobbing vil jeg først ta en kort gjennomgang av hva som legges i begrepet mobbing, hva det egentlig er.

Olweus (i Uthus, 2017, s. 93) beskriver mobbing slik: «En person er mobbet eller plaget når han eller hun, gjentatte ganger og over en viss tid, blir utsatt for negative handlinger fra en eller flere andre personer» og han presiserer videre at negative handlinger er når noen med intensjon påfører et annet menneske skade eller annet ubehag, dette kan skje gjennom både fysisk kontakt, men også gjennom for eksempel ord, grimaser og utestenging. Det er også gunstig å skille mellom direkte og indirekte mobbing. Direkte mobbing innebærer fysisk kontakt, ord, tekstmeldinger også lignende som går direkte fra mobberen til offeret. Indirekte mobbing derimot skjer mer indirekte, som for eksempel å spre falske rykter og å snakke stygt og nedlatende om personen til noen andre (Uthus, 2017, s. 94).

Analyse og drøfting

Når jeg nå går i gang med analyse- og drøftingsdelen vil jeg først analysere bøkene hver for seg med fokus på komposisjon, dette med grunnlag i relevant litteratur samt gjennom drøfting av hvordan de passer inn med det som jeg presenterte i teoridelen. Deretter vil jeg forsøke å sammenligne bøkens tematikk samt se på hvordan de svarer til det jeg presenterte om hva ungdom som lesere ønsker seg av bøker.

Lars er LOL

Lars er LOL (Akerlie, 2016) er en realistisk fortelling, realistiske fortellinger er fiktive historier som finner sted i en verden som ligner på vår egen, altså en verden vi kan kjenne oss igjen i (Birkeland & Mjør, 2015, s. 56). Som nevnt tidligere er dette et typisk trekk for den samtidsrealistiske ungdomsromanen (Nes I Slettan, 2015, s. 30). Tidligere ble det også nevnt at for å forsterke denne følelsen inneholdt historiene ofte ting som er viktige i unges liv (Larsen, 2018, s. 135), i denne boken ser vi også eksempler av dette. Vi møter blant annet Anna, som driver to blogger, en åpen hvor hun blogger om sitt eget liv, og en hemmelig blogg, hvor hun deler bilder og henger ut folk i klassen, hovedsakelig Lars. Personene i boken sender også meldinger til hverandre, blant annet oppdager vi at Anna sender ut en gruppemelding til mange i klassen hver gang hun oppdaterer den hemmelige bloggen sin (Akerlie, 2016). Både mobiltelefoner og blogger er svært sentrale ting i barn og unges liv i dag, noe som er med på å gi denne historien stor relevans i leserens liv. I teoridelen kom det også fram at disse tingene ofte ikke hadde noen større funksjon i teksten enn at de skal gjøre

den mer realistisk (Nes i Slettan, 2014, s. 30), dette stemmer ikke i denne sammenhengen, da Annas blogg, som heter *retardedmuch*, spiller en stor rolle i handlingen. Det ble også nevnt at det er en risiko når man har med slike ting, da vi lever i en verden som er i stadig utvikling (Nes i Slettan, 2014, s. 38), dette kan man også se eksempler på her. På dette tidspunktet er boken bare tre år gammel, men allikevel kan man sette fingeren på at sosiale medier som snapchat og instagram ikke blir nevnt og at ungdommen sender tekstmeldinger til hverandre, fremfor og bruke de sosiale mediene, slik ungdom i dag ofte ville gjort.

Historien i boken er fortalt kronologisk, vi følger historien i den rekkefølgen det skjer, noe som gjør at vi havner midt inni selve handlingen. Dette har vi sett at er typisk for bøker i denne sjangeren (Nes i Slettan, 2014, s. 32). En sjelden gang brytes likevel denne kronologien med noen innspill av prolepse, prolepse er når man får et innblikk i hva som skjer på et senere tidspunkt, vi får altså et lite innblikk inn i fremtiden (Claudi, 2010, s. 94). Et eksempel på dette finner vi når Amanda deler bildene av Lars med Anna og Christina, «Her og nå vet jeg ikke hvor dyrt jeg har betalt for friheten min ...» (Akerlie, 2016, s. 138) står det i boken. Her skjønner vi altså at det valget Amanda nettopp har tatt kommer til å få konsekvenser. Dette bryter altså litt med standarden for bøkene, men personlig føler jeg ikke at den ødelegger tilstedeværelsen i historien, det bare øker spenningen. En annen ting som er blitt nevnt som forsterker denne virkelighetsfølelsen og tilstedeværelsen i teksten er at det ofte er ungdommen selv som forteller (Slettan, 2014, s. 13), dette stemmer her. Vi møter altså en personal forteller, en forteller som fremstår i fortellingen som en jeg-person (Claudi, 2010, s. 62), med en intern synsvinkel, vi følger denne personen gjennom historien og får ta del i dens indre tanker, og hva den ser og sanser (Claudi, 2010, s. 171-172). Vi blir altså med inn i hodet på denne personen, i denne sammenhengen Amanda, og ser ting slik hun ser det, vi går på en måte inn i historien og blir Amanda.

Videre har vi snakket om at romanene ofte har en hjem-borte-hjem-struktur (Nes i Slettan, 2014, s. 32). Denne finner vi også her. Når vi først møter Amanda befinner hun seg i en komfortabel situasjon hvor hun har bestevennene Sari og Kay og hun omtaler seg selv som en nøytral person i klassen, hun mobber ingen, men bryter heller ikke opp noe om hun ser noe oppstår (Akerlie, 2016, s. 28). Hun forlater denne behagelige «hjem»-situasjonen i det hun tar valget om å dele bildene av Lars (s. 138), dette fører til at hun mister sin posisjon blant vennene sine, de slutter å snakke med henne og hun står alene igjen i en helt ny og uvant situasjon. Dette fører til at Amanda velger og ikke lenger være nøytral (s. 157) og stå opp mot mobberne, hun kunne valgt å fortsette mobbingen ved å dele nye bilder av Anna, men velger

heller å avslutte den onde sirkelen av bildedeling (s. 164). Amanda greier å be om unnskyldning for det hun har gjort og får tilgivelse (s. 215). Dette fører til at hun får vennene sine tilbake og havner på nytt i en trygg men ny «hjem»-situasjon. Vi ser altså at Amanda har kommet seg igjennom reisen sin, og kommet ut på andre enden som en ny person. Som nevnt tidligere er det ofte slik at personen i ungdomsromanene kommer seg gjennom problemene sine, og at de ofte lærer noen av dem (Nes i Slettan, 2014, s. 31). Dette ser vi også her, Amanda gikk inn som en nøytral person som brydde seg mest om å passe inn, etter at reisen hennes er over ser vi en helt annen Amanda, hun har lært at det er viktigere å like seg selv og å være tro mot en selv, enn å alltid bli likt av de populære. At det ikke er så farlig å vises.

Kampen mot superbitchene

I likhet med *Lars er LOL* er *Kampen mot superbitchene* en realistisk fortelling. Den foregår i en verden som er lik vår egen og akkurat som i *Lars er LOL* inneholder den elementer som forsterker denne følelsen. I *Kampen mot superbithene* nevnes blant annet Facebook, og at de sender tekstmeldinger til hverandre. Selv om *Kampen mot superbithene* er en to år eldre bok enn *Lars er LOL* ser vi altså at de sosiale mediene blir nevnt her. Men på lik linje som i *Lars er LOL* kan vi også her kommentere risikoen for å ha med disse tingene, det om å skrive meldinger fremfor å bruke andre kanaler gjelder også her, samt at Facebook ikke lenger er spesielt populært blant de unge. Om man ser på resultatene fra en undersøkelse gjort av medietilsynet (2018, s. 54) ser man at kun 54% av barn i alderen 9-18 år bruker Facebook, dette til sammenligning med 81% som sier at de bruker Snapchat og 67% som sier de bruker Instagram. Vi ser altså at Facebook ikke er like populært som flere av de andre sosiale mediene.

Historien i denne boken er også hovedsakelig fortalt kronologisk, men også her ser vi innspill av noen annet. Her er det derimot ikke prolepse som vi så tendenser til i *Lars er LOL*, men analepse, her blir vi tatt med bakover i tid, og får innblikk i episoder som har skjedd tidligere (Claudi, 2010, s. 95). Dette så vi til gjengjeld at var mer vanlig i ungdomslitteraturen. Nes (I Slettan, 2014, s. 32) sier at når kronologien brytes opp av hyppige og kanskje litt forvirrende tilbakeblikk kan dette vitne om at hovedpersonens identitet kan være litt diffus. Gjennom boken, og gjerne i starten av den ser man ofte at Anne Bea ikke helt har funnet ut og akseptert hvem hun er, og man kan vel derfor gjerne si at identiteten hennes er litt diffus, da hun egentlig ikke har funnet den helt. Men vi får være med henne i prosessen mot å finne den, dette gjør vi blant annet gjennom at vi får ta del i tankene hennes, da det er Anne Bea som er fortelleren i historien, vi møter altså også her en personal forteller med intern synsvinkel.

Vi finner også den samme hjem-borte-hjem-strukturen i denne boken som vi gjorde i *Lars er LOL*. Først i *Kampen mot superbitchene* (Solberg, 2014) møter vi en Anne Bea som vet at hun er på bunnen av ligaen i klassen sin, og som etter beste evne prøver å gjøre så lite ut av seg som mulig. Superbitchene; Thea, Ronja og Shirin slenger stygge kommentarer til henne og kaller henne stygge ting. Det er kanskje ikke en god situasjon, men sammen med bestevennen Nils, opprettholder hun en rolig «hjem»-situasjon. Det hele snus på hodet når Anne Bea snakker imot superbitchene (s. 74). Nå har Anne Bea plutselig havnet midt i skuddsona og kan ikke lenger skli igjennom så usynlig som mulig. Hun er havnet i en ny situasjon hvor all den negative oppmerksomheten er rettet rett mot henne. Tanten hennes forteller henne at hun ikke kommer til å løse denne situasjonen ved å vente på at den forhåpentligvis går over av seg selv, nei hun må rett og slett kline til (s. 83). Og det er nettopp dette hun gjør, sammen med bestevennen og noen andre fra skolen danner de et band og setter seg opp mot superbithene på den store talentkampen (s. 204). Bandet hennes vinner talentkampen (s. 225) og får på den måten virkelig vist hvem de er. På mange måter ender historien på samme måte som den startet, Thea, Ronja og Shirin har ikke blitt noe snillere, men til gjengjeld har Anne Bea blitt tryggere på seg selv og hvem hun er, og jammen har hun ikke fått noen nye venner på veien også (s. 234). Boken ender altså med at Anne Bea har kommet seg til en ny litt forbedret «hjem»-situasjon enn den hun startet i.

Sammenligning

Når det kommer til tematikken i bøkene er det tre temaer som er svært fremtredende i begge bøkene, identitet, kjærlighet og mobbing. Som nevnt er ungdoms søken etter sin egen identitet ofte noe som har en sentral plass i ungdomslitteraturen (Andersen et al., 2012, s. 208). Både Amanda i *Lars er LOL* og Anne Bea i *kampen mot superbitchene* har igjennom bøkene lært mye om seg selv, hvem de er og hvem de ønsker og være, dette var jeg litt innom da jeg snakket om hjem-borte-hjem-strukturen. Jeg kommer ikke til å skrive noe mer om dette eller andre temaer i denne omgang, da det er temaet mobbing jeg har valgt å sette søkelys på i denne oppgaven.

Den største forskjellen på disse bøkene er hvem sitt perspektiv de er fortalt fra. I *Lars er LOL* (Akerlie, 2016) følger vi Amanda som oppdager at flere av de andre i klassen mobber Lars, i stedet for å støtte Lars blir hun selv en av mobberne. I denne boken får vi altså et innblikk i hvor vanskelig det kan være å stå imot press fra en større gruppe, samt hvor enkelt

det kan være å bli en mobber. Amanda er på ingen måte pådriveren bak mobbingen, men hun er så opptatt av hva andre mener om henne at hun tar den enkle utveien og følger etter de «kule». Vi skjønner at Amanda ikke egentlig vil være med å mobbe Lars, men at hun gjør det likevel fordi det er enklest sånn. I *Kampen mot superbitchene* (Solberg, 2014) derimot følger vi Anne Bea, som selv blir mobbet. Her får vi komme inn i hodet på et mobbeoffer og ta del i de følelsene som hun sitter med. Vi får vite at Anne Bea av og til ikke greier å dra på skolen, og at hun har diktet opp sin egen normal-verden, hvor hun selv er normal. Når hun er hjemme fra skolen «reiser» hun dit, slik at hun også får være normal en stund.

Videre presenterer bøkene to ulike former for mobbing. I teoridelen snakket jeg om indirekte og direkte mobbing (Uthus, 2017, s. 94), og det er disse vi skal se på nå. I *Lars er LOL* (Akerlie, 2016) mobbes Lars indirekte. Det er blitt opprettet en hemmelig blogg hvor bilder og videoer av Lars publiseres. Hvor lenge denne bloggen har eksistert og hvor mange som vet om den vet vi ikke, men når Amanda finner ut om den er det allerede veldig mye innpå den og flere av elevene i klassen har kommentert på den. De negative handlingene har altså foregått over en viss periode, og de har blitt gjennomført av flere personer. Vi ser altså at dette passer inn i beskrivelsen av hva mobbing er (Olweus i Uthus, 2017, s. 93). De andre elevene deler bilder av og ler av Lars bak Lars sin rygg, mobbingen foregår altså indirekte. Lars er på mange måter lykkelig uvitende om hva som skjer. Det hele eksploderer under en presentasjon i gymsalen, hvor de som Amanda sendte bildene til greier å få de inn i lærerens presentasjon. På den måten blir de vist på storskjerm foran hele trinnet, inkludert Lars, det er altså først nå mobbingen treffer Lars direkte (Akerlie, 2016). I *kampen mot superbitchene* (Solberg, 2014) derimot går mobbingen direkte på Anne Bea hele veien, vi får vite at de andre elevene, spesielt superbitchene, kaller henne stygge ting, blant annet albino og blind rett til henne. De holder ingenting tilbake og forteller Anne Bea nøyaktig hva de mener om henne. Vi ser altså klare skiller mellom typen mobbing i disse to bøkene, og vi får et innblikk i hvordan begge formene kan være like sårende. Vi får ta del i Lars sin reaksjon (Akerlie, 2016) når han innser at hele klassen har delt bilder av og ledd av ham bak hans rygg, men også hvor sårende det er for ham når en han trodde var en av sine nærmeste, Amanda, har vært en del av det. I *Kampen mot superbitchene* (Solberg, 2014) får vi innblikk i hvordan Anne Bea opplever mobbingen av seg, at det for eksempel til tider er så vanskelig å forholde seg til at hun må ta seg en hjemme-dag hvor hun flykter til normal-verden sin. Virkeligheten hennes er altså til tider så tung å forholde seg til, at hun av og til må flykte fra den og late som om hun er i en helt annen situasjon.

En annen ting bøkene har til felles er at de fortelles på en humoristisk måte. Dette fører til at jeg sitter igjen med en følelse av at bøkene kanskje tar litt lett på mobbing som tema. Mobbing er et svært alvorlig tema som kan ha stor innvirkning på folks livskvalitet, og ha store konsekvenser for det videre liv. I teoridelen presenterte jeg at i ungdomslitteraturen blir ofte de vanskelige temaene tatt opp på en hverdagslig måte, gjennom episoder som ikke kanskje ikke oppfattes så ille på avstand (Nes i Slettan, 2014, s. 29) og det er nok dette vi ser eksempler på her. Her kan man trekke en parallell til mobbesituasjonen. Ofte skjønner ikke mobberen hvor ille handlingene deres er, mange unge greier ikke å se forskjellen på tøysing og mobbing. Så lenge alle er med på det er det tøysing, men så fort den personen det går ut over ikke synes det er morsomt selv, går det fort over til å bli mobbing (Brandtzæg, Thorsteinson & Øiestad, 2016, s. 37). Man må altså gå tydelig inn i mobbeofferets situasjon for å skjønne hvor ille situasjonen egentlig er. I tillegg kan man se på humor som en måte å håndtere ting på. Luigi Pirandello (1921, s. 5) så på humor som noe som inneholdt sine motsetninger, som for eksempel sorg. Han beskriver humor som en holdning til livet, når man møter motgang tar man på en maske og i stedet for å gråte så ler man (s. 10). Vi har alle en tanke om hvordan verden er, men av og til stemmer ikke denne oppfatningen, så i stedet for å sørge over dette tar vi på oss masken og lever videre (s. 11). Pirandello beskriver det da sånn at latteren og humoren oppstår i det vi oppdager vårt eget selvbedrag. Han beskriver videre at for at humor skal være et godt virkemiddel i litteraturen er det «humoristens ettertanke som avslører motsetningene i det som først gav seg til kjenne» (s.10). Jeg tenker da at det som her omtales som humoristen kan tolkes til å være forfatteren av teksten, og at hensikten bak bruken av humor kan være å vise til det motsatte. Pirandello (1921, s. 11) hevder videre at det ikke er humoristens mål og avsløre hvem man er bak masken, men heller å avsløre den illusjonen vi lever i. Av den grunn mener Pirandello at «humor består i følelsen av motsetningen og denne følelsen blir fremkalt av den særlige virksomheten som ettertanken utøver». Jeg tenker altså at ideen bak bruken av humor kan være og poengtere den fasaden vi viser til andre, altså masken. Man må fjerne humoren og komme bak masken for å se sorgen og smerten. Humoren blir derfor brukt som et virkemiddel for å vise til den fasaden vi viser andre, en fasade vi setter opp for at ikke andre skal se hva vi faktisk føler og tenker. Og man må derfor å bryte ned denne fasaden for å fullstendig forstå boken. Jeg hadde nok ikke dratt denne konklusjonen dersom jeg ikke hadde vist om Pirandello sine tanker rundt temaet, og jeg mener derfor at man må igjennom er relativt avansert analyseprosess for å komme fram til denne konklusjonen på egenhånd. Selv om jeg har snakket om at ungdom ønsker bøker som får den til å tenke (Appleyard, 1991, s. 100-101), tenker jeg at denne tankeprosessen likevel

blir for avansert, tror derfor ikke ungdom kommer til å skjønne dette. Jeg sitter nok derfor fremdeles igjen med en følelse av at barn og unge kan føle at disse bøkene tar for lett på temaet, og for en person som selv blir mobbet kan det kanskje føles ut som om situasjonen deres blir gjort litt narr av. Jeg mener likevel at begge bøkene inneholder mye bra som burde snakkes om, og mener derfor dette er gode bøker. Men dersom man skal bruke dem i for eksempel undervisning, blir det svært viktig å snakke om bruken av humor, og hva som kan være årsaken til den.

I avsnittet over var jeg så vidt innom hva ungdom ønsker av bøker, nemlig at de vil at de skal få dem til å tenke (Appleyard, 1991, s. 100-101). For selv om kanskje bruken av humor kan være vanskelig å forstå alene, er det flere andre ting i bøkene som jeg tenker at kan være fine for ungdom å reflektere rundt. I *Lars er LOL* (Akerlie, 2016) kommer det for eksempel ikke så godt fram hvorfor Amanda velger å bli med på mobbingen av Lars. Dette kan handle om mange ting, for eksempel at hun ikke ønsker å skille seg ut, at det er vanskelig å motstå gruppepress eller at det rett og slett er enklest å bare gjøre som alle andre. Alle disse tre tingene er nok svært kjente i livene til ungdommene som leser boken. Og det kan få dem til å reflektere rundt hvorfor Amanda gjør som hun gjør, men også dra paralleller inn i sine egne liv, og reflektere rundt sine egne og andres valg. I *Kampen mot superbitchene* (Solberg, 2014) kommer det heller ikke så godt frem hvorfor mobberne mobber Anne Bea. Er det fordi hun er annerledes, eller kanskje fordi hun er svakest? Og hvorfor mobber man andre i det hele tatt? Er det for å virke sterkere? Kulere? Tøff? Her ser vi altså også flere ting som leserne kan tenke igjennom. Både med tanke på innholdet i boken, hvorfor Anne Bea mobbes, men også mer generelt, hvorfor folk mobber i utgangspunktet. Videre i boken (Solberg, 2014) får vi vite at Anne Bea av og til må «flykte» inn i det hun kaller normal-verdenen sin. Men hvorfor gjør hun dette? Og hva vil det egentlig si å være normal? Dette er ting leserne gjerne må reflektere rundt. Hva er det som gjør at livet er så vanskelig at man av og til må ta en pause fra det? Og hvem er det egentlig som bestemmer hva som er normalt? Igjen møter vi noen store spørsmål som man gjerne kan ta med seg ut av boken og inn i den virkelige verden.

I teoridelen ble det også nevnt at når barn blir eldre begynner de å skjønne at verden er større enn bare det gode og det onde, men at begge disse gjerne kan være i en og samme person eller hendelse (Appleyard, 1991, s. 100). Dette ser vi også i mange av karakterene i bøkene, deriblant Anne Bea. For selv om man gjerne ser på mobberne som de onde og Anne Bea som den gode og uskyldige får vi også se noen mindre snille sider av henne. I boken (Solberg, 2014) får vi vite at Nils, Anne Beas bestevenn har vært og besøkt faren sin og hans

nye kjæreste, og at møtet ikke gikk så bra. Nils vil gjerne snakke om dette, men Anne Bea er for opptatt at seg selv og sine egne problemer til å se at andre faktisk også sliter med ting. Så selv om Anne Bea er den personen i boken som kommer frem som den gode, den vi heier på, har også hun sider som ikke er like bra.

Videre har jeg snakket om at ungdom ønsker bøker som fremstår realistiske og som de kan kjenne seg igjen i (Appleyard, 1991, s. 100-101). Dette mener jeg begge disse bøkene svarer godt til, de skildrer situasjoner som kunne funnet sted i vår verden og de beskriver personer som så absolutt finnes i virkeligheten. Vi møter mobbere og mobbeofre, vi møter «kule» og «ukule» og vi får innblikk i popularitetshierarkier, som er like de vi selv møter i skole, men også i det videre liv. Jeg vil altså mene at begge disse bøkene passer godt inn i hva ungdom ønsker av den litteraturen de leser. Begge bøkene skildrer realistiske situasjoner som man kan kjenne seg igjen i, de utfordrer det vi vet om det gode og det onde, og de inneholder elementer som i stor grad kan få folk til å tenke og reflektere rundt hvorfor ting skjer som det skjer, ikke bare i bøkene, men også i det virkelige liv.

Skjønnlitteratur i skolen

Jeg har nå presentert to ulike ungdomsromaner, men hva om vi tar med de skjønnlitterære bøkene inn i klasserommet? I Kunnskapsløftet, under læreplanmål etter 7. årstrinn står det blant annet at elevene skal kunne «presentere egne tolkinger av personer, handling og tema i et variert utvalg av barne- og ungdomslitteratur på bokmål og nynorsk og i oversettelse fra samisk» (Utdanningsdirektorater, 2013). Her ser vi altså at ungdomslitteraturen har en naturlig plass i undervisningen, men hvordan kan man bruke den, og hvilke funksjoner kan den ha i undervisningen? Hennig (2017) beskriver fire perspektiver som beskriver skjønnlitteraturens egenart, i tillegg til at de beskriver hvordan barn tar til seg det litteraturen handler om (Hennig, 2017, s. 30). Disse perspektivene beskriver hva barn og unge tar til seg bare ved å lese skjønnlitteratur, tenker derfor det er fint å starte med å beskrive disse, altså skjønnlitteraturens egenverdi, før jeg går videre til å snakke om hvordan man kan jobbe videre med det man har lest. Som nevnt beskriver Hennig (2017) fire perspektiver, i denne teksten kommer jeg kun til å beskrive de tre første, da det siste i stor grad handler om barnas første møte med litteratur, gjerne i form av høytlesning (s. 41). Siden jeg i denne teksten fokuserer på målgruppen for ungdomslitteratur vil deres leseprosess ha kommet et godt stykke på vei, det blir derfor mindre relevant å snakke om det første møtet med litteraturen.

Det første perspektivet handler om det estetiske. Ulike lesere har ulike referanserammer når det kommer til litteratur, og disse referanserammene forandrer seg etter hvert som vi leser. Man kan gjerne si at desto mer man leser, desto mer forstår man litteraturen, og desto bedre man forstår den, desto mer setter man pris på den (Hennig, 2017, s 30). Videre beskriver dette perspektivet våre menneskers medfødte evne og glede over å leve oss inn i ting, i denne sammenhengen den fiktive verden. For å kunne oppleve denne gleden og for å kunne leve oss inn i handlingen må vi kunne identifisere oss med de fiktive personene, det kan både gjelde den personen vi ligner mest på selv, men også den personen vi helst vil være (s. 31).

Det andre perspektivet handler om det kognitive og emosjonelle. Med det kognitive menes det at litteraturen på mange måter er med på å lære oss å tenke. Når vi leser bøker lærer vi oss mønstre som vi kan bruke for å forstå situasjoner i vår egen verden. Og desto flere bøker vi leser, desto flere mønstre lærer vi oss, og desto enklere blir det for oss å forstå vanskelige situasjoner i vår egne liv. Dette handler i stor grad om at litteraturen er med på å styrke vår detaljbevissthet, vi lærer at en liten detalj tidlig i historien kan ha stor betydning senere (Hennig, 2017, s. 33). Vi må altså være i stand til å huske, kombinere opplysninger og å kunne resonnerer oss fram for å forstå historiene, og dette tar vi også med oss inn i livene våre. Hennig (2017, s. 34) beskriver det slik «Vi ordner opplevelsene våre som fortellinger. Det vil si at vi driver en vedvarende fortellervirksomhet for oss selv for å kunne forstå den verden vi har havnet i.» Vi bruker altså de mønstrene som litteraturen har lært oss for å kunne forstå våre egne liv. I tillegg til dette er også litteraturen med på å styrke den språklige utviklingen, som er en viktig del av den kognitive utviklingen. Dette er også med på å styre hva vi er i stand til å tenke, og uttrykke, da avanseringen av dette styres av hvor avansert språk vi har (s. 35). Når det kommer til den emosjonelle delen av dette perspektivet går det ut på at litteraturen er med på å beskrive situasjoner og emosjoner som fremkaller følelser hos leseren. Man kan gjerne se på litteraturen som en øvingsarena for barn om unge når det kommer til følelser, gjennom lesing blir de introdusert for situasjoner og følelser de kanskje ikke selv har opplevd. Og på den måten blir de bedre rustet til å håndtere slike følelser om disse situasjonene skulle oppstå (s. 36).

Det tredje perspektivet handler om det sosiale og kulturelle. Gjennom litteratur får man et innblikk i den menneskelige naturen, hvordan den fungerer, gjennom blant annet adferdsmønstre, erfaringer, relasjoner og hva som anses for akseptabelt eller ikke. På denne måten kan litteraturen være en viktig vei inn i en kultur. Man blir ikke en del av en kultur helt

uten videre, man vokser gradvis inn i den kulturen som omgir en og litteraturen kan med det hjelpe til med å bedre forstå denne kulturen. Samtidig som den også gir et innblikk inn i andre kulturer (Hennig, 2017, s. 39), noe som igjen hjelper oss med å forstå andre.

Om vi nå ser tilbake på de to bøkene som jeg har sett på i denne teksten, kan de ha noen av disse funksjonene? Både *Lars er LOL* og *Kampen mot superbitchene* handler om personer det går an å identifisere seg med. I *Lars er LOL* (Akerlie, 2016) kan for eksempel Amanda være en person man kan kjenne seg igjen i, man ønsker å ikke skille seg ut, og velger derfor å gjøre ting bare fordi det er den enkleste løsningen. Men her kan også Thea være en person som noen kan kjenne seg igjen i, den mest populære i klassen, som alltid får det som hun vil. Samtidig kan også Amanda være en person man gjerne ville vært, fordi hun står jo faktisk opp for hva hun har gjort, hun tar ansvar og bryr seg om de rundt seg. Lars er også en nevneverdig karakter her, fordi han til syvende og sist er en person man kan lære mye av. Han er snill, uskyldig, og ønsker bare å være seg selv og ha det morsomt, noe som er en retning i livet mange unge i dag skulle ønske de kunne tatt, helt ukritisk bare være seg selv. Dette ser vi også i *Kampen mot superbitchene* (Solberg, 2014). Her kan både Anne Bea men også superbitchene være folk man kan identifisere seg med, enten som mobbeoffer eller som mobber, som kul eller som ukul. De fleste kan med andre ord finne personer i disse bøkene som de kan identifisere seg med, fordi de som nevnt tidligere går igjennom situasjoner som er svært relevante i lesernes liv.

Her får vi også et innblikk i hva noen av personene i bøkene føler, noe som tar oss videre til det kognitive og emosjonelle perspektivet. Jeg har tidligere i teksten snakket mye om de ulike situasjonene som hovedpersonene i disse bøkene går igjennom, noen av disse kan være kjente for enkelte, men kan være ukjente for andre. Men i all hovedsak er disse situasjonene svært hverdagslige, noe som ofte kan bety at man gjerne vil kunne finne seg selv i lignende situasjoner en eller annen gang i livet. Man kan altså lære seg mønstre som kan hjelpe en senere. Bøkene åpner også opp for en rekke følelser, vi kan bli sinte på Amanda i *Lars er LOL*, og lei oss på vegne av Lars. Samtidig som vi senere kan følte stolthet over Amanda, men også takknemlighet og stolthet ovenfor Lars, som greier å tilgi. På samme måte kan vi bli lei oss på vegne av Anne Bea i *Kampen mot superbitchene* men samtidig også sint på henne, fordi hun ikke ser Nils. Vi kan også oppleve stolthet overfor hele gjengen i bandet, *Dark Horse*, fordi de greier å akseptere seg selv for dem de er og heve seg over mobberne sine. Dette er bare noen eksempler på følelser som kan komme frem gjennom disse bøkene, og mange av disse vil nok også være annerledes for forskjellige lesere.

Til sist har vi det sosiale og kulturelle perspektivet. Begge bøkene beskriver en skolekultur som er svært velkjent for de fleste i målgruppen. De beskriver hvordan popularitetshierarkiet fungerer, og hvilke konsekvenser ulike handlinger kan ha. De beskriver hva som er rett og hva som er galt, og hva som må gjøres for å eventuelt gjøre endringer. En ting vi ser i disse bøkene er for eksempel at ulike personer kan ha ulike tanker om hva mobbing er. Enkelte, de kule i denne sammenhengen synes bare at handlingene deres er morsomme, de ser kanskje ikke hvilken skade de gjør. Mens andre oppfatter handlingene som mobbing. Dette tenker jeg at er med på å vise at det innenfor en kultur kan være variasjon i holdninger rundt de samme tingene, alle trenger ikke å være enig.

Jeg har nå sett på hvilke funksjoner de skjønnlitterære bøkene kan ha alene, hva man kan få ut av dem kun ved å lese dem. Nå skal jeg gå litt nærmere inn på hva man kan gjøre dersom man ønsker å jobbe videre med det man har lest. Når man har lest en bok ønsker man gjerne å snakke med noen om den etterpå. Robert Probst (I Hennig, 2017, s. 161) påpeker at klasserommet er en unik arena for dette, fordi man i klasserommet ikke sitter alene og leser, man har mange rundt seg som man kan dele tanker med. Barn liker å snakke om det de har lest, de lever seg inn i historiene og legger til detaljer. Gjennom å gjøre dette går de grundig inn i den lesingen de har gjort, samtidig som at man ved å lytte til hverandre får en videre og rikere forståelse for det man har lest (Wolf i Hennig, 2017, s. 162). Men for at slike litterære samtaler skal kunne finne sted må det være et godt og trygt miljø for det i klassen. Det må være åpent for at alle skal kunne si hva de mener, uten at noe er riktig eller feil. Læreren har altså et stort ansvar når det kommer til å skape et slikt miljø, han eller hun må vise elevene at man må vise stor åpenhet og toleranse. Læreren må altså være god til å modellere samtale og gi positiv respons til elevenes bidrag (Hennig, 2017, s. 162-163). Noen elever synes det er vanskelig å snakke foran hele klassen, det kan derfor være fint og variere litt med gruppestørrelser når man bedriver slike samtaler (Hennig, 2017, s. 163). Noe som kan by på utfordringer når det kommer til litterære samtaler er at samtaleformen er noe annerledes enn hva mange er vant til. Her er hensikten at elevene skal snakke sammen dem imellom, uten at læreren styrer samtalen, dette må man altså trene på (Hennig, 2017, s. 163).

Den litterære samtalen kan inndeles i tre faser, en innledningsfase, en mellomfase og en avslutningsfase. Innledningsfasen går ut på å få samtalen i gang, dette kommer ikke nødvendigvis av seg selv. Her skal elevene komme med sine umiddelbare tanker, dette kan gjøres muntlig, ved at elevene forteller fritt eller ved at læreren stiller noen spørsmål for å få dem i gang. Her kan det også være gunstig å la elevene selv få skrive ned sine første tanker

før man går i gang med den faktiske samtalen (Hennig, 2017, s. 177-178). Når samtalen er kommet i gang går man over i mellomfasen, her går man mer i dybden på selve innholdet i teksten man har lest, altså hva den handler om og hva ulike ting kan bety. Her kan det også være gunstig å sette noen rammer for hva elevene skal snakke om, for eksempel ulike tematikker eller betydningen av ting, som makt og lojalitet i Harry Potter bøkene (Hennig, 2017, s. 168). I tillegg kan det også være nyttig å stille noen spørsmål underveis, for eksempel «Hva kunne skjedd om man hadde gjort dette annerledes?» eller «Hva kan følgene av disse valgene være?». Her forteller man altså ikke elevene hva de skal si, men oppfordrer dem til å tenke dypere (Hennig, 2017, s. 170). Etter hvert vil man bevege seg inn i det man kaller avslutningsfasen, her er poenget å ta med seg det man har lært ut av boken, og inn i sin egen verden. Hennig (2017, s. 172) beskriver det på denne måten «Først bruker vi vår egen verden til å forstå teksten. Etter hvert bruker vi også teksten til å forstå vår egen verden.» Vi tar altså med oss det vi har lært av boken når vi tolker ting som skjer med oss selv.

Vi ser altså at vi kan ta for oss bøkene og snakke om dem etter å ha lest dem, men hva er egentlig målet med slike litterære samtaler? Gjennom samtalen får de innsikt i flere måter og lese og forstå en tekst på enn bare sin egen, dette åpner altså opp for at de kan lære mer om både seg selv, men også om andre samt verden man lever i. Dessuten lærer elevene seg mønstre for analysering og tolkning, og de lærer seg og presentere og argumentere for meningene sine (Hennig, 2017, s. 173). Elevene lærer også at det i mange sammenhenger vil være flere ulike måter å se ting på, og at folks meninger påvirkes av deres personlige horisont. Ved og dele tanker og holdninger vil man også bidra til å utvide disse horisontene (Hennig, 2017, s. 175). Tidligere snakket vi om at barn og unge ønsket bøker som fikk dem til å tenke (Appleyard, 1991, s. 100-101). I den litterære samtalen fører man altså disse tankene videre, man tar dem med inn i klasserommet og deler dem med andre. På den måten får de tatt tankene ett steg videre, man får gått dypere inn i dem, samt utvidet sin forståelse, ved å få input fra andre.

Innledningsvis snakket jeg om at jeg mener ungdomslitteraturen kan være en fin inngang til å ta opp vanskelige tema i skolen. Her tenker jeg at den litterære samtalen kan være en fin måte og gjøre dette på. I de to ungdomsromanene jeg har valgt å sette søkelys på i denne teksten er temaet mobbing svært sentralt, dette er også et tema som er svært relevant i skolesammenheng, men som kan være litt vanskelig å snakke om. Dersom det er noen i klassen som føler seg mobbet kan dette være et veldig nært og sårt tema og snakke om. Gjennom å bruke bøker som *Lars er LOL* og *Kampen mot superbitchene* i en litterær samtale

kan man snakke om temaet med elevene, og samtidig holde eksemplene utenfor klasserommet. Jeg tenker det kan være enklere å snakke om temaet dersom man kan uttrykke seg på vegne av Lars (Akerie, 2016) eller Anne Bea (Solberg, 2014), på den måten blir det ikke så nært og personlig.

Dersom samtalen ikke kommer helt i gang kan læreren som sagt være med å stille noen spørsmål (Hennig, 2017, s. 170). Noen spørsmål her kunne vært «hvordan tror dere det føler å være Anne Bea?», «Hvorfor tror dere Amanda gjør som hun gjør?», «Hva er galt med Amanda sine handlinger?» og «På hvilken måte foregår mobbingen her?». Dette er åpne spørsmål som ikke inneholder noen svar, elevene må tenke selv. I det første spørsmålet må elevene ta på seg mobbeofferets sine sko, og sette seg i dens situasjon. Dette kan framprovosere noen følelser, som senere kan påvirke deres egne valg senere. De skjønner at om jeg gjør dette mot noen kan det føles sånn for dem. Dersom de kommer frem til denne konklusjonen på det spørsmålet har de nådd avslutningsfasen på den aktuelle litterære samtalen, de har lært noe de kan ta med seg ut i det virkelige liv. I de to neste spørsmålene må de tenke over hva som er rett og hva som er galt, men også hvorfor vi mennesker av og til tar valg selv om vi vet de ikke er rett. Vi setter våre egne behov over andres fordi det er den enkleste veien ut av situasjonen for oss selv. Videre kan man tenke seg at elevene kommer frem til at de valgene vi gjør av og til får konsekvenser, noe som de igjen kan ta med seg ut i livet. Det siste spørsmålet mener jeg kan utvikle seg til en samtale rundt hva mobbing egentlig er. Her kan elevene snakke om hvordan de mener karakterene i bøkene blir mobbet, for så å forhåpentligvis trekke dette videre til mobbing generelt. Dersom samtalen ikke tar denne retningen kan selvfølgelig læreren være med å styre den litt om han eller hun mener det trengs. Akkurat her tenker jeg at den enkelte lærer bare må se an situasjonen, for selv om samtalen ikke går akkurat i den retningen læreren hadde sett for seg, trenger ikke den retningen samtalen faktisk gå å være noe dårligere. Det er nok i slike situasjoner også viktig å tenke på at lærerne kan lære noe av elevene sine, de er reflekterte mennesker som er svært gode på det livet de lever. Derfor kan nok også de gi læreren innblikk i ting som han eller hun ikke har reflektert rundt selv. Vi ser altså at den litterære samtalen blir en arena hvor mange ulike, kloke hoder kan dele sine tanker og refleksjoner med hverandre, på denne måten beriker man hverandre med nye innspill som gjør at man blir mer rustet til å forstå verden og hverandre.

Avslutning

I denne teksten har jeg tatt et dypdykk inn i ungdomslitteraturen. Jeg har sett på hva ungdomslitteratur er og hva som er typisk for den. Jeg har også sett på hva barn og unge forventer av de bøkene de leser. Videre har jeg analysert to ungdomsromaner, *Lars er LOL* av Iben Akerlie (2016) og *Kampen mot superbitchene* av A. Audhild Solberg (2014) og sett på hvordan disse passer inn med det jeg presenterte om ungdomsromaner generelt. Jeg har funnet ut at bøkene i stor grad lever opp til sin sjanger og hva ungdom ønsker av de bøkene de leser. Videre har jeg sett på tematikken i bøkene, med hovedfokus på mobbing. Som også har vært hovedfokuset mitt i denne teksten. Jeg har sett at bøkene presenterer to ulike former for mobbing, både indirekte og direkte mobbing samt at bøkene fortelles fra to ulike synsvinkler. *Lars er LOL* fra mobberens sitt synspunkt og *Kampen mot superbitchene* fra mobbeofferet sitt synspunkt. Likt for disse bøkene og mange andre bøker i samme kategori er at de ofte er skrevet på en humoristisk måte, noe jeg tenker kan virke støtende for barn som befinner seg i de sårbare situasjonene som beskrives. Videre har jeg også diskutert at bruken av humor kan ha en hensikt, at den er der for å vise hvordan vi mennesker av og til ler ting bort, og setter opp en fasade i stedet for å vise hva vi egentlig tenker og føler. Akkurat dette tror jeg kanskje kan være litt for innviklet til å skjønne alene, en dialog med andre kan derfor være nødvendig i en slik situasjon. Dette fører oss videre til den andre delen av denne teksten, hvordan man kan bruke bøker som dette i undervisningen. Først har jeg sett litt på bøkens egenverdi, og funnet ut at man ikke må ta denne forgitt. Man lærer mye gjennom kun å lese bøker, blant annet lærer vi oss mønstre som kan hjelpe oss å håndtere situasjoner i egne liv, vi lærer ting om ulike kulturer samt om følelser. Dersom man ønsker å jobbe videre med litteratur etter at den er ferdig lest kan litterære samtaler være en god metode. Gjennom de litterære samtalene får elevene delt sine tanker og synspunkter, på denne måten får de utvidet horisonten sin samt gått mer i dybden på ting. Vi har altså sett at skjønnlitteratur handle om så mye mer enn bare underholdningen. Uten å tenke over det tar man med seg mye kunnskap om livet og verden fra bøkene, og de gjør en bedre rustet til å håndtere sitt eget liv.

Litteraturliste

- Akerlie, I. (2016) *Lars er LOL*. Oslo: Aschehoug
- Andersen, P. T., Mose, G., & Norheim, T. (2012) *Litterær analyse. En innføring*. Falun: Pax Forlag
- Appleyard, J. A. (1991) *Becoming a reader – the Experience of Fiction from Childhood to Adulthood*. Cambridge: Cambridge University Press
- Birkeland, T. & Mjør, I. (2012). *Barnelitteratur – sjangrar og teksttypar* (3. utg.). Oslo: Cappelen Damm AS
- Claudi, M. B. (2010) *Litterære grunnbegreper*. Bergen: Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke AS
- Larsen, A.S. (2018). «Fortellende prosa for barn og unge» i Larsen, A.S., Sørensen, I. og Wicklund, B. (red.) *Norsk 5-10 Litteraturboka*. Oslo, Universitetsforlaget
- Medietilsynet (2018). *Barn og medier – undersøkelsen 2018*. Hentet fra <https://www.medietilsynet.no/globalassets/publikasjoner/barn-og-medier-undersokelser/2018-barn-og-medier>
- Pirandello, Luigi (1921, oversatt 1994) *Om Humor*. Oslo: Pax Forlag AS
- Slettan, S. (2014) *Ungdomslitteratur – ei innføring*. Oslo: Cappelen Damm AS
- Solberg, A. A. (2014) *Kampen mot superbitchene*. Oslo: Aschehoug
- Utdanningsdirektoratet. (2013). *Læreplan i norsk (NOR1-05)* Hentet fra <https://www.udir.no/kl06/NOR1-05/Hele/Kompetansemaal/kompetansemaal-etter-7.-arstrinn>
- Uthus, M. (2017). *Elevenes psykiske helse i skolen*. Oslo: Gyldendal Akademiske

